

Observatoriulu ese de doue ori in septemana, Merceura si Sambat'a.

Pretiuulu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusa la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu IV.

Ori-ce inserate, se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a dou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiu.

Nr. 35.

— Sibiu, Mercuri 29/11 Maiu. —

1881.

Irlandi'a sau Erin.

S'a disu adesea si nu fara cuventu, ca atatu trecutulu catu si starea actuala a Transilvaniei si a romanilor din Transilvani'a si Ungari'a preste totu, semena multu cu trecutulu si cu starea de facia a Irlandiei si a locuitorilor ei. Se scie totuodata, ca si in acésta epoca agitatieuna spiriteloru in Irlandi'a provocata prin necurmatele in-pilari si spoliatiuni este atatu de mare, in catu pe langa ce da de lucru gubernului si legislativei provocandu chiaru si luarea de mesuri ostasiesci, apoi atrase din nou si atentiunea poporaloru si guberneloru europene si chiaru a celoru americane, unde irlandii se refugiedia cu diecile de mii de inaintea tiraniei angliloru. Cestiunea Irlandiei ajunse a fi din nou atatu de renumita, in catu si press'a européna se ocupa forte desu cu ea; pana si press'a magiara ii dedica uneori serii de articlii. Noi inca ne ocuparamu din timpu in timpu de calamitatile acelei tieri de trei ori nefericite, inse neasemenatu mai puçinu decâtu o facura altii in alte limbi. Se nu dicemu ca Irlandi'a prea este departata de noi, ca-ci in dilele nostre distantiele disparu totu mai multu, si pre catu nu aru disparea acestea, sbóra scirile si ideile pe cara de focu si pe aripele telegrafului.

Cunoscintie geografice, etnografice si statistice despre Irlandi'a sau Irelandia numita de anglosaxoni, éra de locuitorii indigeni Erin. Este insula si regatu unitu cu Britani'a mare, in marea atlantica, separata de Angli'a propria prin marea erina. Suprafaci'a ei este de 1529 miluri patrate, adeca camu catu face Transilvani'a cu Banatulu, cu comitatele Aradu si Biharu. Partea cea mai mare a tieriei este siesu, care preste totu anulu este verde, ca-ci clim'a e forte stemperata, de si umeda; din acésta cauza tier'a se si numesce Erin'a verde. Are si câteva deluri, éra munti mai inalti de trei mii urme nu se vedu. Dintre riuri siese sunt mari navigabili; multe lacuri bogate de pesci, apoi tinuturi baltóse, dintre care câteva sunt scurse si secate cu mari spese si prefacute in locuri de cultura. Padurile i lipsescu, are inse turfa multa, cu care 'si face focu poporulu; nu i lipsescu nici carbutii de pétra. Porturi maritime giuru inpregiuru are 66. Irlandi'a este mai preste totu tiéra fertila si agricultur'a

infloresce atatu de bine, in catu se si espórta cerealii, numai nu din partea poporului, ci din dominiile cele intinse ale aristocratiei straine, éra pentru immens'a maiortate a poporului cartofii sunt nutrimentulu principale, precum este in unele parti ale Romaniei papusioiulu; de aceea in anii candu nu se facu cartofi, este vai de bietii locuitori. Se prasescu si multe vite cornute, oi, porci, paseri de casa si iepuri de casa, a caroru carne este o delicatetia pentru saracime.

Numerulu locuitorilor tieriei differe forte multu, dupa cum le merge mai bine sau mai reu sub despotismulu Angliei. Asia de ex. in dilele lui Daniel O'Connel éra la 7 milióne; pana pe la 1850 crescuse preste 8 milióne, in epoc'a nostra a sca-diutu éra sub 7 milióne prin emigratiuni de inaintea tiraniei.

Religiunea immensei maiortati a locuitorilor Irlandiei este cea romano-catholica si abia doue milióne tinnu la religiunea reformata. Totusi religiunea catholica fusese pana in a. 1793 forte greu persecutata, sau in casulu celu mai bunu numai tolerata asia, precum éra tolerata religiunea orientala in Transilvani'a, sau precum abia este tolerata si dintr'o epoca in alt'a forte persecutata religiunea greco-catholica in Russi'a. In realitate religiunea rom.-catholica in Irlandi'a numai in a. 1829 a fostu emancipata in mesura mai mare, si nici atunci pe temeulu egalitatiei perfecte, precum vomu vedea in partea istorica. Biserica reformatorilor anglicani, de si asseclii ei se afla in minoritate cá 2 la 5, este dominanta, si cá atare e subventionata de cátra statulu, popimea ei platita din tesaurulu publicu, candu din contra preotimea catholica traiesce numai din venituri stolarie si din mil'a poporeniloru, precum se sustine buna-óra cea orientala in tierile turcesci si pe airea. Cu tote acestea catholicii nu ceru dela statulu, pentrucá nu voru cá clerulu lor se stea in soldulu ministriloru si parlamenteloru calvinesci din Angli'a, pretindu inse cá si biseric'a anglicana se sustina ea pe sine si se nu se ingrasie din veniturile statului, sau inca in Irlandi'a se nu suga sangele poporatiunei catholice, precum se mai intempla pana in dio'a de astadi, precum se intemplase buna-óra si in Transilvani'a pana in a. 1848 pre catu timpu romanii greco-orientali inpreuna cu preotii lor éra obligati a da popiloru de alte con-

fessiuni diecimea din tote cerealele câte produceau in hotarale comunei lor.

Poporulu iru sau irlandu, numitu in gluma Paddy, precum angliei sunt numiti John Bull, este de aceeaasi origine cu Scotii din Scoti'a munténa, descendentii ai unui poporu autochtonu numitu in chronice si in traditiuni Gaelu, éra limb'a ira este unu dialectu alu limbei antice gale sau galice, care a fostu unu dialectu alu limbei celtice. Ómenii de acésta rassa de statura mai multu cá midlocia, ososi si peptosi, cu peru negru, mandrii de originea si istoria lor, iubescu music'a si poesi'a, buna-óra cá si romanii, ospitali si curagiosi, prin urmare si cá ostasi forte renumiti; dara apoi si rei la mania, passionati pentru resbunare pana la glontiu, cutitu si tetiunaria. Este inse intrebarea, daca ultimele trasuri caracteristice afurisite sunt naturali, sau mai virtosu rezultatulu nerusinatului egoismu si alu tiraniei spurcate exercitate de secolii asupra iriloru din partea aristocratiei si plutocratiei din Angli'a, care s'a pusu pe cerbicea Irlandiei de secolii si prin rapacitatea sa lupésca au inpinsu pe poporu la nenumerate versari de sange si l'au adusu la cea din urma desperatiune, din care cauza si in anii din urma citimu necurmaturu despre multime de asasinate comisse de cátra poporu asupra plutocratiloru si intendentiloru pusi de ei pe la mosii. Partea cea mai mare a poporului irlandu in locu de a fi proprietariu, micu, midiolociu ori mare in patri'a sa, este redusu la stare de chiriasiu, dileriu, proletariu, locuitoriu in cascioare, bordeie, suterane (hurube) miserabili, precum de ex. in Transilvani'a vedi numai la o rassa de tigani si in asia numit'a Campia la asia numitii dileri si curialisti romani; éra nutrementulu lor este, precum s'a disu si mai susu, aprópe exclusivu cartofii, dupa care beu unu vinarsu-rachiu puturos si stricatosu, cunoscutu la ei, in Angli'a si in Americ'a, sub nume de Wysky, de care multi se imbéta cumplitu, apoi in acea stare de betia comitu fapte condamnabili. Asia sunt urmarile miseriei, ale fómei si desperatiunei. De altumentrea este adeveritu de multu prin o lunga esperientia, cá beti'a cea mai blastemata si mai periculósa este beti'a de vinarsu, care'ti ia mintile multu mai curendu si te infuriédia multu mai reu decâtu vinulu si decâtu ori care alta beutura betiva, afara dóra de asia numitulu haggis din Asi'a, storsu din cója de canepa verde.

Foisiór'a „Observatoriului“.

IV. Cas'a Dudescului.

O casa boierésca éra o adeverata cetate, unu statulu in statu, nici politia nici justitia Domnésca, nu indrasnia se tréca pragulu portii unui banu sau unui Vornicu, de si unu asemenea dreptu nu éra scrisu nicairi; la trebuintia boierulu potea se inchidia portile si se traiesca luni intregi cu famili'a, cu slugile si cu ómenii casei, optu-dieci si o suta de suflete, fara se aiba cea mai mica trebuintia de cei din afara. Avea malaiu si faina in ambare, camar'a lui gemea de totu felulu de bacanii si de saraturi, in tiganie avea franzelari, croitori, cismari etc., la casu potea cu ómenii din curte se se apere in contra poterei Domnesci, candu ea nu éra sprijinita pe vreo porunca dela Tiarigradu.

Partea casei despre scar'a cea mare cu patru odai in drépt'a si in stang'a, sale asternute cu macaturu si perdele tiesute si cusute in casa, cu sofale, cu saltele in coltiuri si cu perne de juru inprejuru, si alte doue séu trei odai mai mici pentru gramaticu, cafegiu, ciubucciu si fetiorulu din casa, formau apartamentulu boierulu; partea cealalta a casei de susu cu sagnasiu, cu camara si cu scari din gradina erau ale cucónei si ale cuconitiloru cu jupanesele si cu fetele din casa, cinci siése cusetorese crescute de mici, fete de scutelnici sau de boeranasii. Copiii de sexu barbatescu locuiau in beciuri cu dascalulu greco langa odai'a preotului si a cantaretiloru, in rendu cu sofragiri'a si cu odaile stolnicului, vatafului si a chelaresei. In fundulu curtii éra grajdurile de doue-dieci, trei-dieci de cai, sioprónele de diece, cincispredece trasuri, cara, carutie, butci si rad-

vane; in unghiu cu odaile vizitiiloru si ale randasiloru incepea unu altu rendu de odai, unde tragea gramaticu Jordache, vatafu Dinu, polcovnicu Jonitia, siatraru Grigore, logofetu Stefanache etc., candu erau scosi din slujba. Acestia, indata ce intrá boierulu in pane, sburau cu totii in tote partile, cá samesi, condicari, zapcii si se intorceau éra la tainulu boierescu, indata ce se mazilea stapanulu; acestia erau vestitii ciocoi boieresci din tata in fiu.

La spatele odailoru logofetiloru éra fénaria, lemnaria si gradina, in care de si nu se aflau catalpe, polovonii si alanti, nici begonii si fuxii, dar gasiai in abundantia ciresi petróse, caise catu pumnulu, persici rosii, struguri temaiosii si razachie, mere domnesci si pere pergamote; pe langa gradina o ulicióra ducea in tiganie, curte cu câteva odai, in care locueau siépte optu familii de tigani de vatra; potcovari, curelari, croitori, spalatoresc etc.

Pentru o asemenea poporatiune bucatari'a urmá se fia ceva maretu si in adeveru éra o opera de arhitectura. Intr'unu coltiu alu curtiei se radicá unu cosiu cá unu obeliscu, care se deschidea largindu-se cá o pálnie intórsa de asupra unei bolte, care acoperea totu edificulu; in mijlocu, sub deschiderea cosiului, éra cotlonulu de doui stánjeni de lungu, in care se mistuia lemnele intregi, cum veniau dela padure, netaiate, ne spintecate; in care bouldu se potea pune intregu in frigare; de juru inprejuru éra mese, tarabe si cotlone mai mici multime de tote marimele si de tote gradele; deosebitu de bucatarulu celu mare, mai erau siépte optu randasi, care fiacare bucatarea pentru class'a la care éra oranduitu; mésa si bucatele boieresci erau deosebite de ale slugiloru, de ale jupaneseloru cu fetele din casa si de ale logofetiloru.

Coconasii, daca erau caftaniti séu edecii la curtea Domnésca, isi avea fiacare fetiorulu, vizitiulu, armasarulu

de alaiu, telegari si calésca, fiacare coconitia isi avea fat'a din casa, cusetórea si doue trei fete de tiganu ajutore la gherghefuri si la crescerea gandaciloru; fiacare logofetu isi avea tiganulu care ilu inbracă, ii da de spalatu, ii matura in odai si i facea foculu.

Una din casele cele mai maretie din Bucuresci éra cas'a Dudescului, familia venita de peste Carpati cá Vacarescii, cá Golescii, cá Sturdzescii si cá Candescii; familia bogata si cu pretentiuni feudale. Pe atunci Romanii din Transilvani'a, daca dobandiau dela imperatulul Austriei unu titlu de Baron séu de Graf, se credeau Unguri. Famili'a Dudescului éra fara indoiala cea mai bogata din tiéra. Coprinsulu lor in Bucuresci incepea de langa Sfintii Apostoli si mergea pana in podulu Calitiei aprópe de Anthimu; coprindea mai totu spatiulu dintre gârla si délulu Spirei, loculu unde este astadi vestit'a mahalaoa Dudescului, dar unde nu mai gasesci cea mai mica urma de acea marime, nici in zidire nici in picioru de omu. Celu din urma care a purtat acestu nume a fostu Vorniculul Nicolae Dudescu, omu de spiritulu si invetiatu, Romanu infocatulu si inimicu neinpacatu alu Domniloru Greci si alu Fanariotiloru; éra nepotu alu lui Antiochu Cantemiru si unchiu despre muma poetului Jancu Vacarescu. Trimisu de boieri la Paris, cá se pledeze caus'a Romaniloru, a sciutu se captedie atentiunea generalului Bonaparte si se lu interresedie de sort'a tieriei nostre pana alu decide se tramitia la Bucuresci pe generalulu Sebastiani. Era generosu si mandru; a ospetatu de multe ori la mésa lui pe antaiulu Consulu si pe generalii republicei; Madame de Recamier nu s'a radica nu odata dela mésa lui, fara se gasésca sub servetu unu diamantu séu unu rubinu. Cu vorniculul Nicolae s'a stinsu si numele si colossal'a avere a Dudesciloru.

Datine poporane au si irlandii foarte multe, conservate din stravechime, din care multe se apropie de ale noastre, sau ca sunt si identice; asia privighiatulu la morti di si nopte, intre mancari si beuturi, femei bocitoare etc.; sunt dantiatori passionati, au si unu dantiu ce semena multu cu alu calusiariloru nostrii, ilu producu inse numai cate 4 inisi cu o celeritate de necredutu. Relative la casatorii, cu tote incercarile preotiloru de a'i desbara de datine paganesce, tinu la ele cu tote bratile. Mersulu femeiloru noptea la fontana, credinta in strigoi, stachii, Ele, farmecatori si descantatori, in deochiaturi, in smei s. a. este conservata cu o specie de religiositate.

(Va urmá.)

— Sibiiu. Musica militara, iluminarea si reprezentatiune in teatru au fostu si aici luni in preser'a cununiei imperiale, era marti in 10 Maiu, in care di augustii parinti avura bucuria de a conduce pe iubita parechia in. sa c. et r. Rudolfu ca mire si in. sa reg. Stefani'a ca mirésa la altariu, dupa musica militara de pe promenada cea mare a urmatu petrecerea locuitoriloru in teatru si la alte locuri publice.

Illuminarea cetatiei Sibiiului a fostu din cele mai frumoase ce se pota astepta dela o poporatiune numai de 20 mii suflete. Anume localele publice si cateva locuinte de ale presedintiloru de oficie publice si ale multoru familii patriciane germane si romane au escelatu frumosu. Din tote, casarm'a infanteriei innota in lumina, din care se formau numele ilustrei parechi cununate. In piatia stralucea tota faiad'a cea mare a palatului comital, localulu directiunei finantarie, casin'a cea mare comuna pentru civili si militari, resiedinti'a episcopului evangelicu, era la casele clerului din strad'a Cismadiei, unde asociatiunea transilvana romana pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu are localulu seu, ferestrele din frontu representau imaginea mirelui si a miresei, apoi alaturea emblemele Austriei, Ungariei, Belgiei si de asupra stindardele mari cunoscute si din alte ocaziuni, alu imperiului, alu Ungariei si alu Transilvaniei. In strad'a macelariloru era prea frumosu iluminata resiedinti'a mitropolitana si seminariulu gr. res., in ale carui ferestrii se vedeau si emblemele cu inscriptiuni romanesce, cum si edificiuulu municipale s. a. multe.

Duminec'a trecuta s'a facutu servitiu d-diescu in bisericele diverselor confesiuni religioase pentru fericita casatoria si indelunga vietia a junei parechi imperatesci.

Revista politica din afara.

In Orientu. Dupace se perdú ern'a cu negociatiuni diplomatice europene si dupace armata grecesca cu cea turcesca stete faia in faia mai multu de siese luni, in fine dupa multe traganari si cotituri, turculu se invoi la lini'a de fruntarie trasa de europeni prin Tesalia si Epiru intre greci si turci. Grecii inse totu mai stau in cumpene. Intr'aceea arnautii nu numai protestara mereu in contra ruperei de districte din tier'a lor, dara candu sultanulu dete lui Dervisiu-pasi'a ordinu ca se'i supuna cu forti'a armelor, ei mai deunadi se opusera totu cu armele si se facu o bataia crunta intre turci si arnauti. Dervisiu-pasi'a se lauda ca ia batutu foarte reu, se pare inse ca este multu mai mare laud'a decatu fapt'a, ca-ci totu ce se dice ca a scosu pasi'a la cale este, ca a pusu man'a pe cativa capitani de frunte prin insielatiune si ia inaintatu la Constantinople, unde stau intr'o specie de arestu pentru ochii europeniloru, pana candu ii voru face scapati.

In Constantinople s'a pornitu investigatiune abia acuma dupa 4 ani asupra mortiei violente a sultanului Abdul-Azis, despre care se inventase fabula, ca dupace a innebunitu, si-ar fi taiatu arteri'a cu nisce forfecii, ca se'i curga totu sangele. Ca acelu sultanu si successorulu seu au fostu nebuni de legatu, nu mai incapa nici-o indoiela, ca inse elu si-ar fi facutu mortea cu forfecii, au credutu chiaru dela inceputu numai gagautii.

Din Russi'a dela omorulu selbatecu comisu asupra imperatului Alexandru II nu mai vine nici-o scire buna. Se pare ca factiunea nihilistiloru de atunci incoca a turbatu si mai tare, ca-ci capii lor, sau cum isi dicu ei, guvernul provisoriu, emitu mereu cercurarie si scrisori amerintiatore, in care punu si imperatului Alexandru III terminu peremptoriu pentru proclamarea unei constitutiuni cu parlamentu si pedepsirea tiraniloru. Imperatulu au ajunsu, ca mai virtosu noptea se nu se scia nicairi

siguru. S'au latitu din nou sciri fabuloase despre subminarea unoru strade invecinate cu palatele imperiale, spre ale arunca in aeru cu dinamitu. Toti servitorii si functionarii vechi ai palatului sunt dimisi si loculu loru inplinitu cu individi straini adusi din regatulu Danemarcei, de unde este bun'a imperatesa, care plange destulu si densa pentru atatea calamitati care au ajunsu pe famili'a imperatesca si pe tota Russi'a. Se vorbesce multu despre schimbari radicali in ministeriu si in senatu, pana acum inse s'a facutu prea puçinu in acesta directiune; dara nimeni nu se pote indoi, ca in Russi'a se prepara alte evenimente mari, ca-ci asia cum stau lucrurile, in nici-unu casu nu pota remane.

In Germani'a persecutiunea contra jidoviloru nu mai incetedia si furi'a teutonica a crescutu asupra lor pana la mesura, catu in unele orasie s'au derimatu sinagoge si case jidovesce, era familiile batute si spoliata. Din partea nostra de cate-ori citimu fapte de acestea barbare din filosofica Germania, totdeauna reflectamu chiaru fara voi'a nostra la violent'a portare a diplomatiei germane faia cu Romani'a chiaru din caus'a israelitiloru, pre candu se pretendea cu amerintiari, ca ori-cati jidovi se afla intre romani si ori-cati aru mai veni de aci inainte, toti se fia recunoscuti de cetatieni, indigenati si pusi in frunte la mesele romanesce. Adeca ce era in realitate? Gubernulu lui Bismark voindu se scape celu puçinu de o parte de jidovi, isi puse in capu, ca se le deschida o strunga larga in Romani'a cu atatu mai virtosu, ca in vecina Russi'a nu'i mai suferi se intre, in Galiti'a si in Viena nu mai incapu, in Ungari'a i toca in capu, in Franci'a si Angli'a nu voru se merge ei, ca se nu mora de fome si golatate, in Itali'a nu suferi chiaru evreii italieni pe cei nemtiesci.

Din Franci'a au amutitu ori-care alte sciri politice faia cu espeditiunea bellica pornita in contra unui poporu barbaru, locuitoriu intre Algiru, Tunis si intre desertulu Sahara, cunoscutu sub nume de Crumir. Franci'a voindu a deschide in Afric'a piatie noua pentru comertiu si chiaru pentru civilizarea locuitoriloru barbari, dupace a supusu cu multe greutati si sacrificii Algirulu, a inceputu se face si cali ferate, se se ocupe chiaru si cu planuri de canalizare in acelea regiuni ferbinti, lipsite de apa. Spre acestu scopu s'a pusu in relatiuni si cu beulu (domnitorulu) din Tunis, a carui tiara este in partea sa cea mai mare foarte fertila, locuita de arabi, de cabili, puçini turci, jidovi si europeni. Se vede inse ca nu numai crumirii, ci si alti locuitori din Tunis nu vedu cu ochi buni inaintarea francesiloru cu cali ferate catra densii, din care cauza anume crumirii se aruncara de repetite-ori asupra lucratoriloru francesi si macelara din trensii; omoratau si din ingineri, in fine au atacatu si despartimente de trupe regulate din Algiru facendu-le mari stricatiuni. Dintr'odata se latira vorbe grele, ca atatu beulu din Tunis, catu si guvernulu Italiei aru fi intiesi pe sub mana cu crumirii, carii se considera ca supusi tunisiani. Cabinetulu franciei a voitu a ignora faimele acestea, dara se adresa mai antaiu la beiu pentru satisfactiune, care le respunse ca elu nu e in stare se li-o dea. „Nu? Atunci imi voiu lua eu satisfactiune,” dise Franci'a; apoi indatu si porni corabii si oste pe marea mediterana la Tunis, ocupa o insula si unele cetati, apoi pleca se afle pe crumiri in desertele fara apa ale Africe. Resboiu barbaru si acesta, ca si ale Angliei cu negrii lui Cetevaio si cu Boerii.

Din Irlandi'a scirile vinu totu mai rele, in catu adeca de si guvernulu Britaniei a proclamat legea martiale, omorurile proprietariloru si ale executoriloru in locu de a se inpuçina, mai virtosu s'au inmultitu. Ur'a inflacarata si resbunarea infernale cresce ca si capetele hidrei. Acestea sunt fructele firesci ale tiraniei.

Romani'a.

Serbarea proclamatiunei Regatului.

Monitorulu din 4 Maiu 22 Aprile da urmatoarea programa despre incoronare:

Tier'a intraga va participa la acesta serbare prin autoritatile centrale constituite, si prin delegatiuni din tote judetiele si comunele urbane si rurale.

I. In prediu'a lui 10 Maiu*), la 6 ore ser'a, presedintele consiliului de ministri insoçitu de dnii ministri, transferu in trasura de gala a Curtiei, cu

*) St. v. 22 Maiu st. nou.

Red. Obs.

onorurile militare, Coronele Regale Romane, dela palatulu presedintiei la Mitropolia.

Purcederea Coronelor va fi anuntata prin 21 de tunuri.

I. P. S. S. Mitropolitulu primatu, in vesminte sacerdotale si insocitu de clerulu catedralei, intimpina coronele la intrarea biserice si primindu-le din manile presedintelui ministriloru, le asiadia la loculu pregatitu, in fati'a Iconostasului, rânduindu-se garda de onore langa ele.

I. P. S. S. Mitropolitulu oficiia rogatiunile de priveghiare.

NB.) Asemenea serbare religioasa de sera se va incepe in tote bisericele din tiara.

II. Reversatulu dilei de 10 Maiu va fi salutatu in Capitala cu 21 tunuri, era in judetie unde se afla acesta arma, cu 101 tunuri.

Tote trupele garnisonei si gard'a nationala voru fi insiruite, la orele 10 si jumetate, pe ambele laturi ale stradeloru: Victoriei, Carolu I si Rahov'a, cu drapelele desfasiurate.

In strad'a Bibescu, in parte la trebuinti'a de spatiu, si in strad'a Rahov'a, spalieriulu va fi formatu: de o parte, de corporatiunile meseriasiloru si a ori-ce societati din Capitala, care aru dori se ie parte la serbare, era de alta lature de scolarii liceelor publice si private, sub conducerea directoriloru, pedagogiloru si siefiloru militari.

De amendoue partile siosiei metropolitane, pe crest'a colinei, voru fi insirate, la orele 10 1/2, delegatiunile judetiene, in urmatoarea ordine:

Argesiu, comune 146, Botosiani 52, Brail'a 57, Bacau 88, Buzeu 108, Covurluiu 50, Constanti'a 80, Dimboviti'a 120, Dorohoiu 49, Falcu 72, Gorju 155, Ialomiti'a 91, Mehedinti 196, Muscelu 85, Nemtiu 59, Oltu 102, Putna 85, Prahov'a 152, Romanu 77, Romanati 114, Ramnicu-Saratu 86, Sucuva 47, Tutov'a 75, Teleormanu 133, Tecuciu 54, Tulcea 64, Valcea 165, Vlasca 112, Vasluiu 57.

Aceste delegatiuni voru fi insirate, avendu in frontu, cu incepere dela port'a metropolitana, pe presedintele consiliului si alu comunei judetiene cu drapelulu judetiuului, era in dreptulu lor, in adencu, delegatiunile rurale. La port'a interioara a Mitropoliei voru lua loc delegatiunile judetieloru: Ilfov, Iasi si Dolju, formandu spalieru pana la tribuna in directiunea despre camera.

Pe trotoarele din siosieu'a Mitropoliei voru fi insirate elevele scoliloru secundarie si din primarie delegatiuni in vesminte albe, sub conducerea directoreloru si institutoreloru respective.

III. Pana la 11 si jumetate voru pote intra in curtea Mitropoliei si a lua locurile ce li sunt asemnate, corpurile constituite ale Statului, Dnii ministrii ai Poteriloru straine, persoanele specialmente invitate.

Nici o trasura nu va pote se urce colin'a Mitropoliei, ci toti invitatii sunt rogati a descinde inca la polele ei.

IV. La orele 12 pleca dela palatu M. M. L. L. regele si regina.

Plecarea cortegiului regalu se anuntia prin 101 tunuri.

Cortegiulu.

a) Prefectulu capitalei; b) d. maresialu alu curtiei; c) music'a rosioriloru; d) unu escadronu de rosiori; e) drapelele armatei cari voru lua locu in frontu la acestu postu, amesuratu cu trecerea cortegiului regalu, pe dinaintea regimentelor lor; f) Maiestatea Sa Regala calare incungiuratu de statulu-majoru; g) Trasura Maiestatei Sale regine; h) Cortegiulu este inchisu de unu escadronu de cavaleria.

In totu passagiulu cortegiului muzicele canta si clopotele dela tote bisericele suna.

V. I. P. S. S. Mitropolitulu primatu, I. P. S. S. Mitropolitulu Moldovei si Sucuvei, Prea Santitii Episcopi de Eparchii si clerulu metropolitanu, in vesminte solemne, impreuna cu dnii presedinti ai corpuriloru legiuitoare, d. presedinte alu ministeriului si dnii ministri cu domnele lor, intimpina pe Maiestatile Lor la polele colinei.

Corulu eclesiasticu alu seminariloru intona cantarea Bine esti cuventatu celu ce vii intru numele Domnului. I. P. S. S. Mitropolitulu Primatu dice rogatiunea: (Iehov'a Domnulu nostru, psalmu 8), si presenta evangeli'a si crucea Maiestatiloru Lor. Clerulu inaltu ie apoi fruntea cortegiului precesu de drapelele armatei, si Maiestatile Lor, urmate de persoanele cari le-au primitu la descindere de pe calu si din trasura, la sunetulu clopotelor si alu cantarei chorului urca siosieu'a. La port'a interna Maiestatile Lor sunt primite de domnele patronese si de onore ale

curtiei, éra la intrarea în incint'a oficiului bisericesc, corulu întregu întóna cantarea de primire.

VI. Indata-ce Maiestățile Loru au luat loc pe estrad'a Tronurilor, asediate în curtea Mitropoliei, începe Te-Deum.

Dupa evangelia I. P. S. S. Mitropolitu Primate face rogatiunea Corónei, éra I. P. S. S. Mitropolitu alu Moldovei si Sucévei le santiesce cu aiasma. Curtea ingenunchia în timpul rogatiunei. Chorulu canta innulu corónei.

Dupa terminarea Te-Deumului dnii presiedinti ai corpurilor legiuitóre înaintéza spre coróne. I.I. P.P. S.S. L.L. Mitropolitii le redica pe perine de catifea si intimpina cu ele pe dnii presiedinti, apoi cu totii înaintéza la treptele de jos ale estradei Regale.

Dnii presiedinti primescu corónele pe perine, din mánile prelatilor bisericeii si le incredintéza la doi generali, asistati de câte doi coloneli cá garda de onóre, éra I. P. S. S. Mitropolitulu Primatu întóna rogatiunea consacratiei. Chorulu canta Multi ani.

VII. MM. LL. Regele si Regin'a subsemnéza pergamentulu corónei, mai dinainte subsemnatu de II. PP. SS. LL. Mitropolitii, de presiedintii corpurilor legiuitóre, de ministeriu si de presiedintele curtii de cassatiune, si prezentatu la subsemnarea regala de d. ministru presiedinte. Chorulu canta innulu nationale; éra Maiestățile Loru, incredintandu pergamentulu dlui Ministru de culte, pentru a se pastrá în archiv'a statului, se întorcu la Palatu cu cortegiulu cu care au venit si insocite de d. presiedinte alu consiliulu de ministrii si de dnii ministrii de interne si de resbelu.

Drapelele armatei se asiédia în sal'a tronului dupa întórcerea Maiestăților Loru, fàra garda, numai cu port-drapelulu, afara de drapele decorate cu Stéu'a Romaniei, cari iéu parte în cortegiulu coróneloru. Maiestățile Loru primescu apoi felicitările corpului diplomaticu, care, dela Mitropolia vine la Palatu pe stradele designate de politie.

VIII. Dupa plecarea Maiestăților Loru, se întogmesce cortegiulu de ducerea coróneloru la Palatulu regalu, ordinea urmatóre:

1. Plotonu de tóte armele, avendu în frunte tóte muzicele militare, sub conducerea inspectorului generalu, d. Hübsch.

2. Veteranii dela 1848.

3. Ranitii ultimului resboiu

4. Deputatii sateni din divanurile ad-hoc*).

5. Corónele portate de doi generali, asistati de càtra doi coloneli, insocite de cele 4 drapele, decorate cu Stéu'a Romaniei.

6. Trasurile curtiei pentru II. PP. SS. LL. Mitropolitii, dnii presiedinti ai camereloru si ministeriulu.

7. Inalt'a curte de cassatiune; curtea de compturi.

8. Dnii rectori ai universităților si dnii decani respectivi.

9. Curtile si tribunalele.

10. Directorii scólelor publice secundarie si primarie si delegatiunea junimei universitare, în siru câte patru, avendu în fruntea lor drapelele scólelor portate de câte unu port-drapelu, care'si va luá loculu amesuratu, cum cortegiulu trece pe dinaintea scólelor. Dnii directori pórtá corónele oferite Maiestăților Loru de càtra scóle.

11. Delegatiunile judetiene, începédu cu Ilfov, Iasi si Dolj si urmandu tóte celelalte, intra în cortegiu, în ordinea în care au fostu insirate în spalieru, pe unu frontu de 4 persóne si tinédu o distantia de cinci pasi între fia-care judetiu. Toti membrii delegatiunilor pórtá bratiara tricolora, cu numele judetiului si comunei.

12. Corporatiunile de meseriasii din capitala cu drapele.

13. Delegatiunile coloniilor straine.

14. Unu pluton de dorobanti inchide cortegiulu.

IX. Cortegiulu merge la palatulu regalu prin stradele: Bibescu, Hahov'a, Carolu I si Victoriei.

Armat'a presenta armele în totu percursulu cortegiului.

Sosindu la palatu, muzicele iau locu în curte, plutonulu de diferite arme se inlatura prin strad'a Clementiei, éra II. PP. SS. LL. Mitropolitii, corpurile legiuitóre, inalt'a curte de cassatiune, curtea de compturi si rectorii cu decanii universităților, insotiescu corónele, care sunt duse în sal'a tronului.

Dnulu presiedinte alu Senatului, în numele ambeloru corpurii, rostesc alocutiunea sa, depunédu împreuna cu presiedintele camerei carónele înaintea tronurilor.

X. Dupa retragerea din sal'a tronului a corpurilor cari au adus corónele, afara de PP. SS. LL. Mitropolitii, dnii presiedinti ai corpurilor legiuitóre si guvernul, Maiestățile Loru reiau locu pe tronuri si cortegiulu defiléza în ordinea în care au venit pàna la Nro 13 inclusiv.

Delegatiunile potu depune în mánile Maiestății Sale Regelui cuventările de felicitare ce aru avea pregatite.

Delegatiunile suntu introduse pe judetie în frontu de câte 3 persóne, care, trecédu pe dinaintea tronurilor, esu pe la loculu designatu.

Fiacare judetiu este anuntiatu de ministrulu de interne; fiacare comuna este numita de delegatulu respectiv, cându trece în fati'a tronului.

XI. Sér'a capital'a si tóte orasiile din tiéua voru fi iluminate prin ingrigirea municipalităților.

XII. În diu'a de 11 Maiu, Maiestățile Loru voru primí, dupa estrad'a din fati'a palatului Academiei, la órele 2 p. m., defilarea cortegiului istoricu alu corporatiunilor, alu Dobrogei, alu studentilor, alu coloniilor straine etc., dupa programulu întocmitu specialminte si incunoscintiatu prefecturei politiei.

Sér'a, prin ingrigirea ministeriului de culte si instructiune publica, se voru dá representatiuni gratuite la teatrulu nationalu si pe càtu posibilu si în celelalte sáli de spectacole publice.

La aceste spectacole se voru produce si principalii artisti romani în art'a dramatica si în cantári, mai cu séma acei cari si'au facutu educatiunea artistica ajutati de Maiestățile Loru.

XIII. În diu'a de 12 Maiu, órele 11, defilarea trupeloru garnisónei primita de M. S. Regele în fati'a lui Mihaiu Vitézulu.

Corpulu diplomaticu si corpurile constituite ale Statului, voru ocupá locu în tribun'a din fati'a palatului Univrsității.

Sér'a iluminatiune la siosiea si focuri de artificie trase la alu doilea réndu.

XIV. Diu'a de 10 Maiu se va serbá în tóta tiér'a prin Te-Deum.

În timpul serviciului bisericescu trupele din garnisóna voru fi sub arme.

Dnii prefecti voru primí felicitările cetatienilor si ale autorităților.

— (Bai'a de arama). Amu anuntiatu printr'unulu din numerele trecute, cá Principele Nicolae Bibescu a formatu la Parisu o societate pentru exploatarea mineloru de arama de pe proprietatea sa din Romani'a, numita Bai'a de arama.

Asta scire se confirma asta-di pe deplinu si suntemu fôrte fericiti potédu presentá cetitorilor nostri o afacere exceptionala buna, asupr'a càreia le atragemu deosebit'a loru atentiune.

Societatea e fundata pe unu capitalu de 10,000,000 (diece milióne) franci reprezentatu prin 20,000 actiuni a 500 franci un'a.

Din aceste dóue-dieci mii actiuni, fundatorii în dorinti'a lor de a face se participe si romanii la operatiunile lor si prin acésta la beneficiile exploatarii lor, s'au hotaritu a pune la dispositiunea publicului 15 mii din cele 20 de mii de actiuni prin subscriptiune publica, care va avea locu la 3 si 4 Maiu stilu nou, în Bucuresci, la Parisu, la Bruxeile si la toti Banchierii si Agentii de schimb din provinciile Franciei si ale Belgiei.

Pentru Bucuresci subscrisurile se facu la Biurourile Societății din Strad'a Regala Nro 5 la d. Conte de Douce.

Pentru a'si dá cine-va seam'a de valórea actiunei ce i se ofere, n'are de càtu se citésca raportulu inginerilor ce publicámu mai la vale asupr'a productiunei certe a mineloru. Dupa acesta cubagiulu de arama recunoscutu, se póte evaluá la 2,184,000 tóne, alu càrui beneficiu se estimédia la 400 franci tón'a. Acestu beneficiu e calculatu asupr'a unui venit de 6% pe cându analizele facute dau o midilocie de 12%.

Luandu inse de basa numai productiunea de 400 franci de tóna, se obtíne unu resultatu de 873,000,000, beneficii de repartitu în 75 de ani ai duratei societății, adeea ce dà unu venit anualu de 11,648,000 franci.

Admitendu acum, cá cheltuiiele de exploatare reducu acésta cifra la beneficiulu nettu, de 4 milióne de franci numai, fiacare actiune va avea dreptulu la o antai'a dividenda de 25 franci si la o a dóu'a de 50 franci, adeca la 75 franci, seau la 10% asupr'a capitalului ce reprezenta.

Aceste cifre stabilescu prin ele singure si fàra a avea trebuintia de a le sprijini de alte comentarii, escelent'a valóre propusa speculatiunei, asia de

raru favorisata de avantajiele unoru asemenea plasamente.

Neobositulu Principe Nicolae Bibescu, trebue se recunóscemu cu totii, pare-cà nu se gândesc de càtu la prosperitatea morala si materiala a tierei sale, la desfundarea si desvoltarea avutiiloru sale naturale virgine inca si neatínse de man'a omului.

Perfectiunile introduse pe domenele sale agricole, industri'a sa zaharina introdusa si întemeiata cu cele mai mari sacrificii la Kitila, întreprinderea în fine a explotarei mineloru de feru si de arama, sunt titluri de o necontestata valóre, pentru care Romani'a trebue se'i fia adéncu recunoscátóre.

Ací e loculu a adaugá, cá descoperitoriulu mineloru dela Bai'a de arama, acel'a care a facutu studiile si tóte esperintiele, care a datu în fine la lumina o parte din bogati'a ce Romani'a cuprinde sub solulu seu, este d. Bottea, ingineriu de Mine si profesor la scól'a de Mine si de poduri si siosiele din Bucuresci.

Amu tinutu multu a citá ací numele d. Bottea, antaiu pentru a servi de incuragiare multora din inginerii romani distinsi dara discouragiati póte, si alu doilea pentru a aduce omagieile nóstre meritate fiului muncei si alu meritului, dupa descoperirea càrui'a tiér'a inaugurédia asta-di prim'a sa industria miniera. (C. finant.)

Correspondentie particularie ale „Observatoriului“.

Aradu 3 Maiu 1881.

(Unu abusu ne mai pomenitu si unu scandalu abominabile comisu de unu pretore magiaru). Prin repausarea notariului N. Palisiu din comun'a Siclau în comitatulu Aradului, postulu de notariu deveniudu vacantu, dupa publicarea prescisa, terminulu de alegere s'a defiptu pe a 30-ea lunei lui Aprile.

Din partea mai multoru individi calificati romani s'au înaintatu petitiuni pentru statiuinea Siclaului, între petenti inse s'a aflatu si notariulu din Nagy Zerind cu numele Tabajdi Jozsef, fratele comitelui supremu.

Pretorele din Aletea Szentes Károly capetá îndrumare dela Aradu, cá Tabajdi Jozsef nesmintitu trebue se fia notariu în Siclau!

Deci pretorele în 29-lea demânéti'a esí la Siclau, cá se pregátésca terenulu.

Ajungédu acolo, în urmarea delatiuniloru preparate, a începutu investigatiune contr'a competentiloru romani, sub pretextu, cá au comisu escesu adapandu poporulu, prin urmare parte subt acestu titlu pe càtiva i-a stersu dintre competenti, parte cu totu felulu de terorizări i-a silitu a'si retrage suplicele; inse nepotédu înduplecá în specialu pe notariulu din Chisindia cu numele Serbu, subt titlu falsu cá si elu a adaptu si cortesitu, inca l'a stersu dintre petenti, simtiendu, cá poporulu càtra densulu are cea mai mare atragere, prin urmare formandu cea mai mare pedeca contr'a planului seu, pe acel'a se'lu departedie înainte de actulu alegerii.

Dara lasa se vorbésca aci insasi epistol'a adéncu vatematului petentu, îndreptata càtra unu amicu alu seu.

„Iubite frate! Eu din alegerea Siclaului pentru maliti'a si fàra de legea pretorelui nu reesus, fiinducá mi-am tinutu dreptulu meu basatu pe lege, si pe lãnga tóte provocarile lui nu am repasitu.

„Tote inzadaru! Deci fuseiu silitu dupa atát'a obrasnicia si violare a legei a'lu ataca în publicu.

„Sum decisu a cere contr'a lui investigatiune disciplinaria, din care motivu veni dela Siclau mai multu pedestru la Chiticharu, de unde asta-di voiu merge la Aradu, cá acolo prin unu advocatu se'mi facu incus'a contr'a fàradelegiloru pretorelui.

Elu a vatematu legea si prin acésta pe mine si totu corpulu notarialu.

Dupace s'a prezentatu pretorele în diu'a dinaintea alegerii, Zeldesianu, carele dintre competenti éra dela mórtea lui Palisiu substituitu, — firesece constrinsu se'si revóce suplic'a, — i-a prezentatu o lista, în carea me acusa si pre mine, cá am coruptu poporulu prin beuturi, firesece pe nedreptu, cá eu nici nu am luat parte în 2 dile ce am fostu în Siclau la vre-o adunare ori prândiu, ci am mancatu si siediutu continuu la cortelulu meu, ne voindu a dá motivu nici la cea mai mica susceptibilitate cu atátu mai virtosu, cá înainte am simftu ce este în pregatire, si deodata cá unu fulgeru din seninu audiú cá si eu suntu stersu din candidatiune, pentru care pe Domnedieu dicu si juru, cá n'au subversatu cauza nici càtu e negru sub unghia.

Pretorele delaturandu tóte rogările mele, si ale comitetului întregu, din volnici'a sa propria m'a eschisu dintre candidati.

Dupa aceste, fàra de a fi lasatu se dica cineva ceva, a deschisu usi'a, si spuse càtra poporu, cá au recursu pentru notariatu Tabajdi, eu si inca cei alalti, dintre cari inse afara de Tabajdi, Conopanu si Popu Teodoru, ceialalti sunt eschisi dela candidatiune; deci dara dintre cei trei pe Tabajdi 'lu recomandatu pentru alegere, la ce notariulu din Otlaca G. Popoviciu (alias Briha) începú a strigu càtu se pote: „bunu este.“ Poporulu întregu adunatu la 500 alegatori „nu ne trebue!“ si începura în unanimitate a me strígá pe mine.

Pretorele ne respectandu dorinti'a comuna a poporului, prin care 'lu roga se lase alegerea la votu, declara de notariu alesu pe Tabajdi.

Dupace poporulu a pretinsu de repetite-ori votarea

indesiertu, dara pretorele ne ascultandu'i, s'a retrasu in odai'a senatului si a incuiatu usi'a.

Poporulu vediendu'si drepturile sale calcate in picio're, s'a infuriatu si luandu a mana o lance de feru, sparsera usi'a dela senatu in bucãti si intrara toti cu totul. Pretorele atunci s'a retrasu in cancelari'a notariala, poporulu inse l'a urmaritu se'lu strapunga cu lancea, si daca nu esiam eu intre poporu si nu me espuneamu, ucidea pe pretorele si cu dinsulu pe mai multi, in atãta se inversunara pentru arbitriulu ne mai pomenitu.

Eu sciu cã voiu se am neplaceri mari, inse ori ce se fia cu mine, la tôte sunt resolutu, cã nu potu lasã cã dreptulu meu nealienabile se se calce in picio're, si trebue se'mi iau satisfactiune ori pe cale legala ori personala, cã nu o se rabdu a fi cu dreptulu a mana si nevinovatu ucisu'.

Eta onoratu publicu cetitoriu unu esemplu de brutalitate, intr'o comuna romana de 3000 locuitori curatu romani din campi'a Comitatului Aradu, impune cu tôte armele pe unu magiaru, carele nu scie limb'a poporului, si pe carele absolutu nu'lu voiesce si nu'lu doresce.

Speramu cã la casu, cãndu insusi Dnulu Comite supremu cã fratele mai susu creatulu notariu, vediendu amaratiunea poporului si tactic'a neprudenta a pretorelui, elu insusi nu l'ar desavua, advocatii si inteligentii romani din Aradu i'si voru folosi tôte fortiele spre a castigã poporului agitatu satisfactiunea receruta.

Sciri diverse.

— (Conferenti'a electorale) asteptata de multu cu sete se deschide mane joi in 12 Maiu st. n. conformu cunoscutulu cerculariu invitatoriu alu comitetului centrale. Nu numai romanii, ci si ceilalti locuitori ai tiei se interessãia multu de rezultatele acestei adunari, era unele diarie tramisera corespondenti inadinsu la faci'a locului spre a le informa regulatu despre decursulu desbaterilor si de conclusele ce se voru luã. Cãtu va tinea conferenti'a? voru se scia multi ómeni. Daca se voru rosti „logos-uri“ cãte 2—3 óre de cãtra mai multi oratori si daca unii voru cauta se despice perulu in patru cu cãte-unu cutitu de rasu, atunci polilogiile potu se dureie cãteva dile; era daca cestiunile se voru pune si formula netedu, respicatu si responsurile se voru da totu asia limpedi, atunci tóta desbateru se va simplifica si scurta. Va depende inse fórte multu si dela energi'a presidiului, care va conduce desbaterile asia, precum se conducu in tôte adunarele dedate a se supune la regulamentu si a observa formele parlamentarie, anume a vighia, cã nici-unu oratoriu se nu ésa din cestiune, nici se nu póta vorbi la a ceeasi cestiune mai multu decãtu odata, fóra espress'a permissiune a adunarei. Ar fi fostu bine, daca cestiuni de acestea s'aru fi potutu regula in o conferentia privata prealabila. De altumentrea cauzele nòstre, gravaminele, asupririle si nedreptatirile pre cãtu de amaru simtite, grele si funeste, tocmai pre atãta sunt si cunoscute la toti, repetite mai tôte in fiacare adunare electorale din 1869, 1872, 1875, 1878; la care s'au mai adaosu in cei din urma trei ani cãteva noue, cunoscute érași fórté bine.

— (Cã intregire a telegrammei nòstre din Maramuresiu) publicata in numerulu precedentu, — din o parte amica ni se inpartasiesce, cã intre cei siese delegati alesi pentru conferenti'a electorale de maine se afla d-nii: Basiliu Jurca, Petru si Joanu Mihalyi, advocatulu Rednicu si inca doui rnpresentanti ai clerului din Maramuresiu, alu caroru nume nu ni s'a potutu spune.

— Dintre delegatii alesi in cerculu numitu dupa comun'a Téc'a (Tekendorf) in comitatulu Clusului, dn. dr. med. Joanu Uilacanu a renuntyatu la onórea acésta, din cauze momentóse, cum se esprime o scrisóre din 6 Maiu, pre candu alta scrisóre din 7 Maiu protesta cu energiã in contra modulului convocarei si alegerei din Téc'a. Intr'aceea totu acolo alegatorii s'au convocatu pe 30 Aprile din nou, spre a substitui unu altu delegatu in loculu d-lui Auguru.

— (Timpulu in acésta regiune àmbia minunatu.) Dupa vreo optu dile de caldura dete de alaltaeri plóia manósa, fórté necessaria pentru semenaturile de primavera. Campurile sunt prea frumóse.

Bibliografia.

— „Din Poesiele lui Andreiu Muresianu“ editiunea II se afla de vendiare la W. Krafft in Sibiu. Pretiulu 1 fl. 50 cr., cu tramiterea francata 1 fl. 60 cr.

Literariu.

Unu monumentu pusu lui Augustu Tr. Laurianu.

(Urmare.)

4. Din contra vorbele de origine neromanica, cã slava, cinste, iubire, ibovnicu, vreme, vremelnicu, stapenire, slujba, slujbasu etc., nu potu si nu se cade se aiba locu intr'unu dictionariu romanescu. Cu atãtu mai puçinu potu figurã bine in acestu monumentu alu romanitatei nòstre, vorbe, cari, romanesce de origine, au inse forma straina, cã acarnitia, guraritia, amarnicu, etc., cari de neaperatu cauta se dé loculu celorã ce se audu cu forma romanésca: acariu, gurare, amaru. La curati'a forme cauta se tienemu si mai multu inca de cãtu la a materiei, pentrucã form'a determina si mai bine de cãtu materi'a adeveratulu caracteriu alu unei limbe. Limb'a nostra ar poté avé de diece ori mai multe vorbe straine, si totusi ar remané romanica, pe cãtu timpu si'ar pastrã, cum si'a pastratu, form'a sa romanica. Cãtu de mare este superioritatea forme asupr'a materiei, se pote intielege forte bine si din alte ordini de lucruri, cari cadu mai dereptu sub simtirile nòstre: frumosele panure ce se tiesu din lan'a oiloru nòstre, elegantele mobili ce se facu din lemnulu superbiloru nuci ai Romaniei, lucuosele metasarfi ce se tragu din gogosiele vermiloru crescuti de romani, suntu ver-ce, numai romanesce nu, pentrucã, de si fabricate din materi'a romanésca, form'a inse, sub care ne revinu, le este intiparita de man'a artistului strainu. Asia dara pentru vorbele de origine romanica, inse de forma straina, cauta se fimu, de se pote, mai rigurosi de cãtu pentru cele ce si de origine si de forma sunt straine limbei nòstre. Scimu cã pentru aperiarea acestoru párasite, cari nu potu de cãtu suffocã arborele romanu si impedeã regulat'a si perfect'a lui desvoltare, producu unii argumentele cele mai specióse. „Care limba, dicu ei, nu a admisu vorbe straine? A scote apoi din limba asemeni vorbe, cari cuprindu atãte trasure viue din viéti'a poporului ce vorbesce aceea limba, este cã si unu sacrilegiu. Ce este in fine limb'a, daca nu midicolulu de intielegere si comunicare a ideiloru? Prin urmare daca vorbele straine sunt bine intielese de poporu, pentruce se punemu in loculu loru altele neintielese, numai pentru cuventulu de puritate a limbei? — Aceste si alte asemeni vorbe nu aru merita nici unu respunsu, daca amu prepune macaru, cã vinu din una rea credintia. Suntemu inse deplinu convinsi, cã cei ce le dicu, nu si'au datu tóta luarea aminte la una cestiune asia de importante, si cã, daca ajungu la conclusiuni atãtu de puçinu fundate, caus'a este numai si numai, cã nu au consideratu lucrulu destulu de afundu si pe tôte faciele lui. Si mai antaiu ar cautã se ne intrebãmu, cari aume si de ce natura suntu vorbele straine ce au capetatu unu dreptu de cetate in alte limbe culte alte Europei? Numai unu respunsu categoricu si precisu la acésta intrebare póte dá una deslegare satisfactória cestiunei vorbeloru straine din limb'a nòstra. Nu este aci loculu de a intrã in amenuntele ce s'ar cere, spre a pune in deplina lumina tôte datele, cãte aru fi necesarie la deslegarea unei probleme asia de delicata. Cauta dara se ne marginimu a trage luarea aminte numai, cã in domeniulu vietiei intime: in religiune, in politica, in administratiune, in legislatiune, in ocupatiunile de tóta diu'a si de tóta ór'a, in totu ce atinge mai de aprópe pe omu, ver-ce limba culta cu greu si forte raru a lasatu se petrunda si se prinda radecina vorbele straine. Unu fericitu instinctu de conservare, asemenea celui ce are fiacare fiintia viua, inspira fiacarei limbe orore de ver-ce strainismi. Acésta se póte vedé in limbele culte cele mai bine formate, si lucrulu nu potea si nu póte merge alintre cu limb'a romanésca. Au reu a facutu limb'a romanésca, de a cautatu se se scape de zapcii, ispravnici, polcovnici, prapornici, etc.? Cine ar fi acelu Romanu, care, ver-cãta afectiune ar portã, din eróre credemu, vorbeloru straine, ar vré se se numésca asta-di slujbasu, sluga a stapanirei, etc., mai bine de cãtu functionariu, ministru, etc.? Cine ar avé curagiulu se sustina, cã stapanitoriulu si hospodariulu mai potu figurã langa domnitoriu seu domnu, la care Romanulu a tinutu cu atãt'a cerbicia, pentrucã nemica n'a potutu se'lu faca se uite, cã asia se intitulã insusi divulu Traianu, care l'a adusu pe acestu teritoriu? Cãti apoi din Romani au sciutu, si mai virtosu cãti sciu asta-di ce erau podorojnele otosienele, pisanielle, aterdisirile, artorisirile, etc.? Cãti din Romani intielegu ce suntu voscesnele, bogorodicinile, polonoscitiele etc.? Póte cineva sustiné macaru, cã asemeni vorbe straine suntu mai intielese Romanului de cãtu cele curatu romanesce, cari au luat si au se iea loculu acelor'a? Este adevratu, cã unele vorbe straine sunt mai cunoscute unei parti de Romani, dara aceleasi sunt cu totul necunoscute altei parti de Romani: vreme, dudu seu agudu, plugu, poruncire, etc. nu'su de locu cunoscute unui mare numeru de Romani, cari in locu-le au vorbele curatu romanesce: tempu, muru, aratru, demandare. Cine dara póte sustiné, cã romanescele: tempu si demandare nu au dreptulu de a inlaturã cu totulu parasitele: vreme si poruncire? Romanesculu demandare cauta se alunge pe strainulu poruncire, cu atãtu mai multu, cu cãtu acest'a sterpu pe pamentulu romanescu, nu a datu si nu mai póte dá de cãtu porunca, pe cãndu acel'a se presenta incungiuratu de una numerosa familia: mandare, mandatu, mandatoriu, comandare, comanda, recomandare, recomandatiune, recomandabile, etc. Propuneti dara, cãtu veti vré, fãra locu si fãra temeiu, esemplele altoru limbe, la imitarea Romanului; spariati'lu de asemenea, cãtu veti vré, cu pretinsulu atentatu ce prin espulsiunea vorbeloru straine ar comite asupr'a vietiei sale istorice: cu nemica, dara cu nemica nu'lu veti aduce se respecte

strainismulu nerationale, care'i suge si séca cea mai buna vëna a vietiei sale. Religiunea, de care Romanulu adevratu a avutu si are unu simtiementu asia de viu, religiunea potut'a ore se'lu faca a adoptã sfetu seu precist'a in locu de santu si precurat'a? Facia cu acésta repulsiune ce Romanii, cã si ver-care alta natiune, semtu pentru totu ce este strainu limbei loru, barbatii luminati, cari cu argumente specióse cauta a aperi strainismii din limb'a romana, convinsi cã instinctulu mai nici odata nu insiéla, ar fi detori se demonstre, cã in acestu puntu instinctulu poporului este rategitu. Acésta inse, in starea de asta-di a sciintiei limbistice, le ar fi peste potintia: cãci sciinti'a recunósce, cum si instinctulu poporului simte, cã limb'a cã si sufletulu poporului ce se manifesta intr'ins'a, este unu ce viu si organicu, care se desvólta din unu micu numeru de radecini, intogmai precum unu mandru si tufosu arbore cresce din una mica sementia aruncata in pamentu. Marirea si inavutirea prin adause de din afara este dara totu atãtu de contraria naturei limbei, cãtu si naturei unei plante seu unu animalu. Consecinti'a neinlaturata a acestui principiu este, cã cu cãtu una limba se desvólta mai conformu naturei sale, din propriulu seu fundu, cu atãtu aceea limba este mai usióra de preceputu, cu atãtu devine instrumentu mai comodu de comunicare a ideiloru, de inaintare pe calea culturai, de intielegere si de infratire intre toti membrii ce o vorbesce. Din contra limb'a ce are nefericirea de a fi petrunsa, si mai multu seu mai puçinu inundata de vorbe straine, cã si plant'a infasiurata de parasite, e impedeata in desvoltarea sa regulata si condemnata a languéi, si prin acésta a oprí sborulu cugetarei insasi. Asia mersulu mai rapede seu mai linu alu unui poporu pe calea civilisatiunei, marirea, poterea si prosperitatea lui, in fine sórtea si pusetiunea lui in sinulu marei familie a genului omenescu, depinde forte multu dela curati'a limbei, ce si'a datu de organu cugetarei sale. Asia dara puritatea limbei este una cerintia imperiosa nu numai a instinctului populariu, ci si a mentei sanetose si luminate prin esperientia si reflexiune. Cã prin curatiunea limbei romane de strainismi s'aru sterge pretiósse urme din viéti'a multu incercatei nòstre natiuni, ó! de acésta se nu ne tememu prea multu: cã-ci plagele ce s'au adusu limbei nòstre, suntu asia de profunde; loviturile ce i-s'au datu, sunt asia de grave, in cãtu, ver-cãtu de mari aru fi adoperatiunile nòstre spre a le vindecã, totusi voru remané ici si colo órecari cicatrici, órecari venetari pre formos'a facia a acestei nobile si gratiósse vergine a Italiei. In adevuru, afara de categori'a vorbeloru straine atinsa mai susu, in loculu caror'a au reintratu vorbe curatu romanice, si au reintratu in modu nerevocabile, pentrucã s'au popularisatu mai multu seu mai puçinu, se afla inca unu numeru de cuvinte, parte de origine inca necunoscuta, parte de origine neindoiosu straina, cari, fiinducã se afla in gur'a Romaniloru din mai multe provincie, fiinducã prin intrarea loru in locutiuni popularie si prin derivatele ce au datu, au prinsu radecine mai multu seu mai puçinu afunde in limba; fiinducã in fine nici in form'a loru gramaticale, nici in structur'a loru fonetica, nu presenta nemica strainu urechiei romanesce, se potu admite la dreptulu de cetatiania romana, si prin urmare introduce in dictionariulu limbei romane. Atari vorbe, cum'su, de esemplu, baba, bobu, bellanu, bellauru, platica, peticu, plosca, etc., potu satisfacere pe deplinu dorint'a celoru ce aru vré se afle si in limba urme din trecutulu nostru istoricu, fãra se altere puritatea limbei: ele voru fi cã puçin'a arama ce intra intr'o frumosa moneta de auru. In fine cei ce din puntu de vedere istoricu tñu cu sinceritate la strainismii ce au petrunsu dupa timpuri in limb'a nòstra, se potu pe deplinu linisçi: cã-ci la tôte vorbele straine escluse din dictionariu stau deschise portile glossariului, in care voru intrã impreuna cu cuventele romane de origine, dara straine de forma, cum si cu vorbele, cari cã deranjamentu, atasiamentu, avangarda, guerra, etc., de si imprumutate din limbe sorori cu a nòstra, nu suntu inse de origine romanica. Pentru acesti din urma strainismi lessicografulu romanu cauta se fia cu atãtu mai inesorabile, cu cãtu in favorea loru nu se póte aduce nici macaru scus'a ce se invóca pentru cei alalti, scus'a cã se afla mai demultu cunoscuti celu puçinu unei parti de Romani. Totu in glossariu se voru aruncã de o cam data si acele vorbe, cari, de si de origine cunoscute romanica, ceru inse desvoltari mai large, spre a se poté invederã modulu loru de formatiune, sau cari, de si prin structur'a fonetica si alte caractere nu presenta nemica contrariu legiloru limbei, nu se potu inse legã cu deplina certitudine de una anumita radecina romanica, si au prin urmare lipsa de a trece prin purgatoriulu unoru mai lungi si minutiose discussiuni.

(Va urmã.)

Cursuri de Bacuresci in Lei noi (franci).

5 Maiu. st. n. 1881.

Obligatiuni rurali din 1864 convertite cu 6%	l. 93.5/8 b.
Inprumutulu Oppenheim (Londra) din 1866 cu 8%	„ — „
Obligatiuni dominiali cu 8%	„ 107.1/2 „
— Creditu fonciariu rurale cu 7%	„ 106. — „
— Creditu fonciariu urbanu cu 7%	„ 101.7/8 „
Inprumutulu municipale alu capitalei din 1875 cu 8%	„ — „
Actiunile caliloru fer. rom. (Berlin) din 1866 cu 5%	„ — „
Obligatiuni din 1868 cu 6%	„ — „
Prioritati cu 8%	„ — „
Actiunile bancei Roman'a din 1869	„ 665. — „
Daci'a, comp. de ascur. din 1871 act. (fr. 500) 8%	„ — „
Roman'a, compania de ascur., din 1875 cu 8% act.	„ — „
(200 l.) platitu 100	„ 107. — „
Rent'a romana din 1875	„ 84. — „
Diverse:	
Argintu contra auru	„ — „
Bilete hipotecarie contra auru	„ — „
Florini val. austriaca	„ — „

Editoru si redactoru responsabile: G. Baritiu.

Tipariulu lui W. Krafft.